

KARA VEHBİ BEY

DR. MUSTAFA
FIRAT
GÜL

Aksaray'ın nüfuzlu ailelerinden birisine mensup olan Mustafa Vehbi (Çorakçı), H.1922/M.1876 yılında Aksaray'ın Paşacık Mahallesi'nde Alibuçuk-zâde Hacı Hasan ve Hacer çiftinin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Aksaray Rüştîyesi'nde ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Cedidiye Medresesi'nde tahsiline devam etmiştir.

Hususi tahsilini Konya'da yapmıştır. Öğrenim hayatından sonra atıldığı ticaret hayatında da çok başarılı olduğu hem faaliyetlerinden hem de kayıtlardan anlaşılmaktadır. Konya'dan döndükten sonra amcasının büyük kızı Fatma ile evlenmiştir. Bu evlilikten Düriye, Ali Servet, Hacı Hasan, Ata ve Mehmet Ruhi isimli beş çocuğu olmuştur.

Vehbi Bey'in kendisi ve ailesi hem ticarî hayatlarındaki başarılarıyla hem de cömertlikleriyle bilinen bir ailedir. Barutun hammaddesi olan güherçileyi Eski bölgesinden karşılayan ailenin güherçile ocakları ve kâlhaneleri olduğundan kendilerine Çorakçılar ya da Çorakçı-zâdeler denilmiştir. Osmanlı'nın sonlarından Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar olan belgelerde daha çok Buçuk-zâde bazen de Alibuçuk-zâde ismi görülmektedir. Vehbi Bey'in şehre en büyük katkılarından birisi şüphesizdir ki Aksaray'ın vilayet olmasındaki gayretidir. Şehrin elektrikle tanışmasına, asrî un fabrikasına kavuşmasındaki liderliğidir. Aksaray Vilayet Gazetesi'nde ise Vehbi Bey'in daha çok cömertliğini gösteren kayıtlar bulunmaktadır. 1927 yılındaki 23 Nisan Bayramı'nda Himaye-i Etfal önderliğinde rozet satılmış ve ancak 25 lira 90

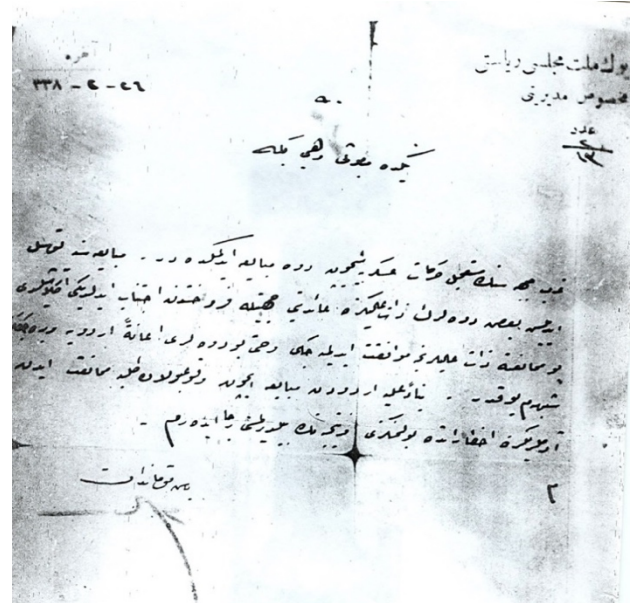
kuruş hasılat elde edilmişken Vehbi Bey 100 lira yardımda bulunmuştur. Mebus olmadığı günlerde bile öğrencilere, fakirlere yardımcı olduğuna dair mezkûr gazetede birçok haber bulunmaktadır.

Aksaray ve civarında yaşanan kıtlıklar dolayısıyla Hilal-i Ahmer Cemiyeti Aksaray Şubesi'nin düzenlemiş olduğu bir altın satış müzayedesinde hazır bulunmuştur. Yardım için verilen paraların miktarına bakılınca şahıs olarak Vehbi Bey birinci sıradadır. Vehbi Bey, daima halkın içinde olan birisidir. Aksaray'da kıyılan ilk resmi nikâhta şahitlik yapmıştır. Özellikle fakirlere ve öğrencilere cömertliği ile tanınan Vehbi Bey'e Aksaray Vilayet Gazetesi'nde alenen teşekkür edilmiştir.

Millî Mücadele devam ederken ordunun ihtiyaçlarının nakil işlerinde kullanılmak üzere develer satın alınması icap etmiştir. Satın alma işiyle görevli memurlar Vehbi Bey'e ait develer için görüştüklerinde Vehbi Bey'in çalışanları satmak istememiştir. Deve satışıyla ilgili bu görüşmelerden Vehbi Bey'in haberi var mıdır bilinmez ama Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa, 26 Şubat 1922 tarihinde Vehbi Bey'e B.M.M.

Riyaseti Kalemi Müdürlüğünden 2/23 sayılı bir mektup göndermiştir:

“Garb Cephesi'nin müstacel harekât-ı askeriyesi için deve mübayaa edilmektedir. Mübayaasına tevessül edilen bazı develerin zat-ı âlinize aidiyeti cihetiyle furuhtundan içtinab edildiği anlaşıldı. Bu mümanaata zat-ı alilerince muvafakat edilmeyeceği ve hatta bu develeri ianeten orduya vereceklerinden şüphem yoktur. Binaenaleyh ordudan mübayaa için vukubulan talebe mümanaat eden adamlarınıza ihtaratta bulunmanızı ve neticenin bildirilmesini rica ederim.”

Görüleceği üzere Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa, develerin satışına razı olmayan kişilerin ikaz edilmesini ve ordunun ihtiyacı olan develerin verilmesini rica etmiştir. Vehbi Bey de bunun üzerine develeri üzerindeki yükleriyle birlikte orduya bağışlamıştır. Bu cömertliği sebebiyle kendisine İstiklal Madalyası verilmiştir.

Vehbi Bey'in Gazi Mustafa Kemal Paşa ile bu kadar samimi olması, Meclis'te gördüğü itibar ve özellikle Aksaray için takdire şayan çalışmaları sayesinde hemşerileri kendisine büyük bir sevgi ve saygı duymuşlardır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde Aksaray'ın sancak statüsünden düşürülerek kazazede yapılmasından onlarca yıl sonra hak ettiğine kavuşmasında, Aksaray'ın müstakil liva olmasında Vehbi Bey'in çok ama çok önemli katkıları vardır. Yine Vehbi Bey'in önderliğinde Aksaray, cumhuriyet Türkiye'sinin vitrin şehirlerinden birisi olmayı başarmıştır. Burada en önemli husus Aksaray'ın 1920'de müstakil liva olmasıdır. Bunun gerçekleşmesinin başlıca mimarı da Vehbi Bey'in TBMM'de Aksaray'ın hakkını savunması ve samimi gayretidir denilebilir.

Azm-i Millî Türk Anonim Şirketi, Aksaray Halk İktisat Bankası (Metelik Bankası) başta olmak üzere Aksaray'a kazandırılan sanayi ve ticaretle ilgili atılımlarda Vehbi Bey önder olmuştur.

Aksaray'ın elektriğe kavuşmasındaki ileri görüşlülüğü ve cesareti halk tarafından her zaman vefa ile karşılanmış, Vehbi Bey'e dualarında yer vermişlerdir. Mum ve gaz lambalarından kurtulan Aksaraylının Vehbi Bey için “kabrin nur olsun” duası doğrudan elektrik sayesinde sokaklarının evlerinin aydınlatılmasıdır.

Aksaray'a ve Aksaraylıya gerekli olan ne varsa elinden geldiğinden daha fazlasıyla mücadele etmesi, çocuklar ve fakirler başta olmak üzere şehirli için cömertliği takdire şayandır. Bu yaptığı fedakarlıklar sayesinde yakın dönem Aksaray tarihinin en bilinen karakterlerinden birisi olmayı fazlasıyla hak etmektedir.

Vehbi Bey, hayatının son yıllarında İstanbul'dadır. Önceki sayfalarda da izah edilmeye çalışıldığı gibi müteşebbis olan Vehbi Bey'in genç yaşından beri yaptığı ticaretin merkezinde İstanbul bulunmaktadır. Vehbi Bey'in bir rahatsızlığının olup olmadığı konusunda herhangi bir eserde ya da gazete yazılarında bilgi tespit edilememiştir. Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bir haberde “dün akşam füceten vefat etmiştir” ifadesinden aniden gelen bir ölüm olduğu anlaşılmaktadır. 1 Şubat 1932'de, genç sayılacak bir yaşta İstanbul'da vefat eden Vehbi Bey'in ölüm haberi Aksaray'ı derinden müteessir etmiştir.

Aksaray Vilayet Gazetesi, Vehbi Bey'in vefatı ile ilgili yayınladığı "Müessif bir irtihal" başlıklı taziyesinde şöyle yazıyordu:

Müessif bir irtihal

Esbak mebusumuz Alibuçuk-zâde Vehbi Bf. İstanbul'da füceten (aniden, birdenbire) vefat etmiştir.

Birinci ve ikinci devrede vilayetimiz mebusluğunu yapmış olan merhumun Aksarayımız'da Azmi Millî Şirketi'nin, elektriğin, Halk İktisat Bankası'nın tesislerinden meşkûr (şükre layık) faaliyet ve mesaisi sebkctmiştir. Merhuma Tanrı'dan rahmet ve mağfiret diler, vefatından dolayı teessürlerimizi kaydederken, kederdide efradı ailesine taziyelerimizi beyan eyleriz. İstanbul Darülfünun Aksaray Gençler

Müessif bir irtihal

Esbak Meb'usumuz Alibuçuk zade Vehbi Bf. İstanbul'da füceten vefat etmiştir.

Birinci ve ikinci devrede Vilâyeti-miz Meb'usluğunu yapmış olan merhumun Aksarayımız'da Azmimillî şirketinin, Elektirikin ve Halk İktisat Bankasının tesislerinde meşkûr faaliyet ve mesaisi sebkctmiştir.

Merhuma, Tanrıdan rahmet ve mağfiret diler, vefatından dolayı teessürlerimizi kaydederken kederdide efradı ailesine taziyetlerimizi beyan eyleriz.

Teessür ve Taziye

Kadirşinas Hemşerilerimize

Yurdumuzun ilmi iktisadî ihtiyaçları hususunda unutulmaz hizmet ve fedakârlıkta bulunan çok kıymetli hemşerimiz Vehbi Beyefendinin âfulünden mütevellit duyduğumuz izzetirap pek büyüktür. Bu yaranın sizde hasule getirdiği derin teessürlere kalpten iştirak eder ve merhumun kederli ailesine beyani taziyet e/leriz.

İstanbul Darülfünun
Aksaray Gençleri

Vehbi Bey'in vefatından büyük bir üzüntü duyan İmam Mustafa, yazdığı "Yüksek Vehbi'nin Muazzez Ruhuna" başlıklı şiirinde Vehbi Bey'e duyduğu sevgiyi şöyle dile getirmiştir.

*Güneş kan ağlıyor, cihan ağlıyor
Aksaray gençliği siyah bağlayıyor
Nurlar çağlayan yeşil yurdumda
Hicran bülbülleri yürek dağlıyor.*

*Karalar бүрүнмүш lale dağları
Hazana uğradı yeşil bağları
Felek dilhun etti şen otağları
Yuvalar şenleten muhterem Vehbi!..*

*Barigaha yükselen beyaz minare
Matem püskürüyor şark ile garbe
Ölüm hançerinden çıkan şerare
Yakmasın ruhunu muhterem Vehbi!..*

*Fezada inleyen nazlı güneşin
Karalar bağlamış sırma saçına
Semahat babında bulunmaz eşin
Nurdan tacımızdın muhterem Vehbi!..*

*Kapladı her yeri yeisle hicran
Henüz kam almadan şu körpe fîdan
Öyle murat etmiş Rabb-ı müstean
Yurdumun banisi muhterem Vehbi!..*

*Gönül serabının dinmez figanı
Namin tutmuştu Kars'ı, cihanı
Ehibba yaranın ahu figanı
Göklere dayandı muhterem Vehbi!..*

*Memleket derdinin yüksek tabibi
Talihsiz yurdumun yokmuş nasibi
Susmuş gülistanın hep andelibi
Vatanın hadimi muhterem Vehbi!..*

*Vatan kaygusile çektin emekler
Kemale ermedi kudsi dilekler
Memleket derdiyle çarpan yürekler
Matemler içinde muhterem Vehbi!..*

*Yurduma dikkate edenler nazar
Namını tarihe altunla yazar
Hatıran unutulmaz mahşere kadar
Kabrinde müsterih ol muhterem
Vehbi!..*

*Asırdide ırmağa taze can verdin
Memleket adına büyük şan verdin
Vilayet rütbesi sen kazandırdın
Ali himmetinle muhterem Vehbi!..*

*Ecramın naziri misli nadide
Elinle yaptığın nurdan abide
Şüphemiz yoktur adl-i ilahide
Ebedi mecursun muhterem Vehbi!..*

*Azminle yükselen millî fabrika
Gurur isar eder siney-i halka
Nurunla sen de git Cenab-ı Hakk'a
Kabrinde pür nur ol muhterem Vehbi!..*

*Tarihler yazılsa ali şanına
Nurdan kefen biçilse gül endamına
Altun heykel yapılsa yüksek namına
Ödemez hakkını muhterem Vehbi!..*

*Üstünde çırpınan o nazlı hilal
Ufulünle veriyor kalplere melal
Vilayet ruhile verdin istiklal
Şu öksüz toprağa muhterem Vehbi!..*

*Damadı hasretile baş döğen ana
Hemşire, birader ricamız sana
Rab'dan gelen bu armağana
Sabırdan başka çare yok ana*

Daha çok bilgi için bkz. M. Fırat GÜL, **Nam-ı Diğer Kara Vehbi Bey**, Turhan Kitabevi Yayınları. 2023.

